Dil araştırmaları:

" YOR „ eki

Hal edatı olarak fiil köklerine getirilen (yor) eki hemen hemen bize mahsus gibidir.

Doğu türkçesinde (yor) lu fiil sıygası bulunmadığı gibi, doğu Anadolusu Türkleri de böyle bir sıyga kullanmazlar. Azeristan Türkçesinde de bu sıyga yoktur. Buralarda " geliyorum, gidiyorum „ denilecek yerde " gelirem, gidirem „ denir ki muzari sıygasıdır.

Bir çok eklerle edatlar gibi bu edat ta ayrı, başlı bir kelimeden gelmiştir. Bunun aslı (yürümek) fiilidir. Netekim İçelin batısında, Antalyanın doğusunda bulunan türkler bu sıygayı bugün bile " geliyörür, gidiyörür „ diye kullanırlar. Bu konuşmanın düğümlendiği yer Akseki yöresi (havâlisi)dir. Nasıl ki şu türküde gelmiştir:

TÜRKÜ

Her sabah her sabah şakıyıp durur.
Sanarsın âleme nur doğuyörür.
Hoyratın elinden içtiğim dolu
O da yüreğime dert oluyörür.

Şaşırdım yolumu nire gideyim?
Putlar gibi suretine tapayım.
Dese gerdanından gel bir öpeyim
Kâkülün yüzüne perde oluyörür.

Meninski gramerinin (131) inci sayfasında (yor) edatının aslının (yürümek) fiilinden geldiği söylenmiş ve (geliyorum) kelimesinin, aslında (geliyürüyörüm) olduğu yazılmıştır.

(1790) senesinde İstanbulda Fransız sefarethanesinde basılmış olan " Eléments de la langue Turque „ adlı kitabın (109) uncu sayfasında dahi bu sıyga bu yolda gösterilmektedir.

(Divanü lûgat - it - Türk) te hal sıygası bizim bildiğimiz muzari sıygası olarak gösterilmekte ve "yor„ lu hiç bir fiil şekli divanda geçmemektedir.

Hicretin (937) yılında yazılmış olan "Müyessiret-ül-ulûm„ adlı Türk gramerinde bu sıygadan hiç söz açılmamıştır. Bundan anlaşılıyor ki bu şekil bize mahsus olduğu gibi yenidir de.

Bu sıyga Anadolu ve Rumelide (4) türlü kullanılmaktadır:

1 — Akseki taraflarında olduğu gibi (yörür) şeklidir: " Geliyörür, gidiyörür „ gibi.

2 — İstanbul, İzmir gibi büyük şehirlerin kullanışıdır: "Geliyor, oluyor„ gibi.

3 — Anadolunun batı taraflarının söyleyişidir: " Geliyo, gidiyo „ gibi.

4 — Erzincanın bir takım köylülerince bu sıyga " Geliyru, gidiyru„ diye kullanılır.

5 — Beypazarın Karaşar tarafları Türkleri " Geliyürü, gidiyürü „ derler.

6 — Trabzun taraflarında bu sıyga " Gidiy, geliy „ diye söylenir.

7 — Gaziantep Türkleri de bu sıygayı Trabzunlular gibi kullanırlasa da kelimenin sonunu onlar kadar çekmezler.

8 — Gerede, Mengen, Zafranbolu tarafları halkının kullanışıdır: " geliye, gidiye„ gibi.

9 — Deliorman halkının söyleyişidir: " geleyri, gideyri „ gibi.

B. ATALAY